

Barcsay Ábrahám
Hamvazószerdára

Orczy Lőrincnek

Mely szent csipet hamu szállott homlokodra?
Lőrinc! jöjjön áldás, kívánom, papodra:
Ki oly nótát adott ciberés torkodra,
És oly szent beszédet fűzött ajakodra.

Felmetszem, barátom! leckédet szívembe,
Hagyd, ébresszen jóra sok gyengeségembe.
Elviszem magammal temető-helyembe,
A hív tanácsadás ritka ez életbe.

De ne véld, hogy Bécsnek álarcos piacán
Én buján hevertem hívság puha karján,
S ülvén incselkedő szépeknek lócáján,
Vélek tolakodtam táncolók pajtáján.

Ha néha világnak árja ragadott is,
Ha a gyönyörűség ölében hívott is,
És ha gyenge szívem szinte habozott is,
Még soha rabjává nem téve Sybaris.

Ezer érzékenység lakja e szívemet,
Mely szüntelen osztja rövid életemet,
Igaz, de meg ezer kín rágja szívemet,
És így miben leljem gyönyörűségemet?

Nem tudom, Társ! nálad talán feltalálnám,
Ha veled az örsi kerteket kapálnám,
S ott a gyümölcsfákat sorjába plántálnám,
Vagy hasznos veteményt burjától gyomlálnám.

Ha töviset tépnék, ama rossz nyelveket
Képzelném, kik öntik éltűnkre mérgeket,
Ha bojtortjánt, vélném ama rest lelkeket,
Kik más munkájával hízlalják testeket.

De azonban még te új zöldellő ágat
Mezgésen lefejtven fújod víg nótádat,

És csendes akolba hajtod nyájacskádat,
Én csak messze hallom fűzfa-furuglyádat.

Minap is előbbször kivívén nyájamat,
Hogy szép napfény érte legelő-tájamat,
És szökdösni láttam víg báránykáimat,
Csernek vetvén hátam, próbáltam sípomat.

Azt véltem, hogy talán öröm lesz szólása,
Azonban a szomszéd kőszikla hangzása
Szomorún tért vissza, mert bús volt hallása,
S mint nékem, néki is panaszos mondása.

A fák levelei, hallván keservemet,
Ők is kettőztették gyászos énekemet,
A patakok vélek vitték nyegésemet,
Hogy még a vizek is tudják esetemet.

Ha Chlóris valaha Neptunus ölében
Hitetlenül menne habok közepében,
Hagyd, jusson panaszom Thétisnek fülében,
S küldje Chlórist vissza kunyhóm küszöbében.

Azonban a nap is égő Lybiának
Érvén határra meleg Afrikának,
Hegyekről vastagabb árnyékok hullának,
Az én kecskéim is hazaballagának.

Magam, Isten hozzád, pedig az erdőknek,
Isten hozzád, mondék kies legelőknék,
És a virágok közt mulató szellőknek,
S a harmatos égen bujdosó felhőknek.

De akár est-csillag ragyogó fényével,
Akár világos hold éjjeli díszével
Tűnt légyen szememben hódító színével,
Útamat mulatám csak Chlóris képével.

Mindenütt ő bírja egyedül lelkemet,
S midőn éjjel álom enyhítné testemet,
Akkor is árnyéka foglalja szívemet,
És jelenlétével csalja reményemet.

Hánykódásim között sokszor álmaimban
Azt vélem, hogy őtet tartom karjaimban,
S hogy lábait mosván könnyhullatásimban,

Végtére kegyelmet nyerek kínjaimban.

Számtalanszor látom komor tekintetben,
Hogy előttem állván gyászos öltözetben,
Panaszos szavakkal juttatja eszemben,
Mely keserve légyen most távollétemben.

Kegyetlen árnyékok! tündéres látások!
Kik csendes elmémet így háborítjátok,
És szabad szívemet újra raboljátok,
Nehéz fogságomat, kérlek, tágítsátok.

De már újra virrad, keljetek, zsellérek!
Izmos tulkaitok igában vessétek,
Pásztorok! az ehes nyájat vezessétek,
S délre e sövénybe fejni térítsétek.

Barcsay Ábrahám **Barcsay Ábrahám költeményei**

TARTALOM, BEVEZETÉS

Tartalom

Tájékoztató
Barcsay Ábrahám (1746-1806)
Irodalom

Versek:

1. [Unalom]
2. [Fejtésre való mese]
3. [Koporsóra való jegyzés]
4. A télnek közelgetése
5. Midőn erdődi gróf Pálfi Károly Budán felséges Mária Terézia hagyásából a tudománymindenességnek erősítő levelét hirdetné

6. A magyarországi tudományoknak fő-gyülekezetihez
7. [Gondolatok a békéről]
8. Pest várossának árvizekből származott veszedelmére
9. Lengyel, török, moszka háború kezdetén
10. Egy nagy-asszonyoságnak halálát siratja
11. Előbbi lakásától búcsúzik
12. Lakodalom módja az oláhoknál
13. Hívság látásakor gerjedett jámbor érzés
14. A Békességhez
15. Egy sebes katonának sóhajtása a megtörődött vitézeknek számokra épült pesti nagy házra
16. Élete módjának változása
17. Együgyű életnek dicsérete
18. A kávára
19. A jámbor Evező
20. Az iszákos Prókátor
21. [Foszlány]
22. A Poétákhoz
23. [Válasz Mártonfi József püspök versére]
24. Midőn B. H. a Dunát és Balatont által úszta volna

Episztolák:

25. [Köszöntő]
26. Az Éva almájának eredete s értelme
27. [Elmélkedés a háborúról]
28. [Testamentum]
29. [Álomfejtés]
30. [Budai zsinat után]
31. Szerelmes vitéz egy tudós magyar főasszonyoságnak
32. [Furcsa verseiért bocsánatot kér]
33. Egy nagyságos asszonyoságnak intésére
34. [Visszaemlékezés]
35. Magyar vers-írásra való ösztönzés
36. [Gazdálkodva éljünk]
37. [Kedvezzenek mások a Múzsának]
38. [Az igazság sorsáról]
39. [Eltelik az idő]
40. A fordítóhoz
41. [Üdvözet]
42. [Harcba indul]
43. [Hallgatnak a Múzsák]
44. Felelet
45. [Üzenet]
46. [Ültess jázmint...]
47. [Scytháknak védelmök]
48. [Barátja felszentelésére]

49. [Bíztatja bús barátját]
50. [A háborúskodás ellen]
51. Barcsay báró Orczynak, midőn a vizek folyásának egyengetésére rendeltetett volt
52. Egy hadi ember jó barátjának
53. Egy jó barát beteg barátjának
54. A hadi gyakorlás végén
55. Válasz
56. Bacchus, s a tokaji bor eredete
57. Ártatlan gyönyörködés s igaz barátok
58. A szerző élete módját változtatja
59. Tábori gyakorlás Rákos mezején
60. Hamvazószerdára
61. Újólág való ébresztés a vers-írásra
62. Táborból írt levélnek az eleje
63. Sorsát átkozza, hogy el kellett válni barátjától
64. Farsanggal történt verekedés Pesten
65. Elválása után társától vigasztaltatni akar
66. Táborból írt levél jóbarátnak
67. [Újabb] válasz
68. A táborból
69. A fősvenységről a Tiszának méregetésekor
70. Az igaz boldogságot hol leli meg az ember
71. A boldog vénség
72. Tudományoknak nevelkedéséről, budai ferdőben
73. Arkadia leiratása

Jegyzetek az egyes versekhez

Bevezetés

Eredetileg az volt a szándékunk - a Magyar Irodalmi Ritkaságok tájékoztató füzeté is így hirdette -, hogy báró Orczy Lőrinc verseit rendezzük sajtó alá, de részben a költői anyag, részben a várható költségek nagysága miatt letettünk erről a szép tervről; részletkiadással pedig nem akartunk elébe vágni egy, esetleg szerencsésebb, teljes kiadás lehetőségének. A másik "nagyságos elme" költeményeit szemeltük tehát ki, hogy rajta mutassuk be irodalmunk legérdekesebb korszakának: a bécsi testőríróktól megindított felújulás irodalmának magyar ízét, műfajokban, formákban talán még szegény, de eszmékben, tárgyakban: életszemléletben máris gazdag területét. Ha másért nem, azért az eredeti kortörténetért is érdemes volt egybegyűjtenünk Barcsay Ábrahám verseit, amellyel az "elegáns poéta" élénk tárja Mária Terézia és II. József világát.

Költőnk kedveltségére mutat, hogy már több ízben tervbe vették írásainak közzétételét. Kazinczy Ferenc ezt írja a Barcsay és Orczy verseit kiadni szándékozó Cserey Farkasnak (Lev. IV. 133. 1.): "Orczynak és Barcsaynak verseit újra átdolgozni nem lehet; elég érdem lesz, ha

azokat (mert Barcsaynak verseit az Orczyé nélkül nem lehet kiadni, sok levele válasz lévén az Orczyéra és az Orczyé nélkül nem értethetik), elég érdek lesz, mondom, ha systematikus rendbe hozod, holmi homályt felvilágosítasz..." Másutt: "magáért a nyelvért is érdemesek, hogy attól, aki magyarul ír, tanultassanak." Zombory Izidor János Barcsay Ábrahám élete és költészete című tanulmányában (Bp., 1895. 6. I.) Széchy Károly és Berkeszi István hasonló nyilatkozataira hivatkozva bejelenti, hogy: "Barcsay összes költői és prózai leveleit összegyűjtötte, melyek a mostani helyesírás szerint leírva, Gyulai Pál dr. szívessége folytán az Olcsó Könyvtárban a költő rövid életrajzával és jegyzetekkel ellátva meg fognak jelenni." Kristóf György, Barcsay költészetének alapos ismerője pedig így ír értekezésében: "Barcsay összes művei elrendezésünkben kiadásra várakoznak. Abban a határozottan misszilis művek költői levelek, a többiek meg versek címen külön csoportban jelennek meg." (IT. 1915. 165. I.) Tudomásunk szerint Dézsi Lajos is foglalkozott Barcsay költeményeinek közreadása gondolatával. (Főrangú kötőink, Génius.) Mindezek, sajnos, tervek maradtak s így a mi kis füzetünk az első gyűjteményes Barcsay-kiadás a magyar irodalomban.

<http://mek.oszk.hu/06000/06015/#>